

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie ze skargi R. K.

na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w [...]

w sprawie VI ACa .../14,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 stycznia 2016 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

R. K. w skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wniósł o: 1/ stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym pod sygn. akt VI Aca .../14; 2/ zasądzenie odszkodowania w wysokości 20.000 zł; 3/ zwrot skarżącemu uiszczonej opłaty sądowej w kwocie 100 zł oraz poniesionych kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że w dniu 28 października 2013 r. została wniesiona apelacja do Sądu Apelacyjnego od wyroku Sądu Okręgowego w W. W dniu 26 października 2015 r., a więc po upływie niemalże 2 lat od złożenia apelacji w przedmiotowej sprawie, Sąd Apelacyjny wyznaczył termin rozprawy apelacyjnej na dzień 3 grudnia 2015 r. W ocenie skarżącego, w niniejszym przypadku nastąpiło

oczywiste i rażące naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, ponieważ postępowanie trwa znacząco dłużej, niż jest to konieczne dla wyjaśnienia okoliczności faktycznych i prawnych istotnych dla rozstrzygnięcia sporu. Trwający ponad dwa lata czas postępowania w Sądzie Apelacyjnym wywołał u skarżącego silne odczucie opieszałości sądu, związane z brakiem prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie. W wyroku Sądu pierwszej instancji od skarżącego została zasądzona kwota 101.552,90 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 15 lutego 2012 r. do dnia zapłaty. Niepewność związana z ewentualnością zapłaty tak wysokiej kwoty wywołuje u skarżącego poczucie krzywdy w sferze psychicznej, spowodowanej ciągnącym się oczekiwaniem na końcowe rozstrzygnięcie niniejszej sprawy i przede wszystkim ocenę zasadności żądania powoda. Przewlekłość działania Sądu Apelacyjnego powoduje poważne problemy w planowaniu przyszłości finansowej przez skarżącego oraz jego rodzinę. Skarżący nie może bowiem podejmować istotnych decyzji związanych z jego stanem majątkowym, ponieważ cały czas musi brać pod uwagę ewentualność spłaty zadłużenia na rzecz powoda. Tym samym przez cały ten okres skarżący powstrzymuje się przed prowadzeniem jakichkolwiek inwestycji, zabezpieczając środki finansowe na spłatę przyszłego zadłużenia.

W odpowiedzi na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego wniósł o umorzenie postępowania podając, że w przedmiotowej sprawie w dniu 24 października 2015 r. został wyznaczony termin rozprawy apelacyjnej na 3 grudnia 2015 r. i tego dnia został wydany przez Sąd drugiej instancji wyrok oddalający apelację pozwanego. Wobec zakończenia postępowania prawomocnym wyrokiem sądowym wydanym przed rozpoznaniem skargi przez Sąd Najwyższy, stwierdzenie orzeczeniem faktu przewlekłości postępowania i ewentualne zasądzenie stosownego odszkodowania stało się bezprzedmiotowe.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 ze zm.), ustawa ta reguluje

zasady i tryb wnoszenia oraz rozpoznawania skargi strony, której prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki zostało naruszone na skutek działania lub bezczynności sądu lub prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze. W myśl ust. 2 tego artykułu przepisy ustawy stosuje się odpowiednio, gdy na skutek działania lub bezczynności sądu albo komornika sądowego doszło do naruszenia prawa strony do przeprowadzenia i zakończenia bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy egzekucyjnej lub innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Celem skargi jest przeciwdziałanie trwającej przewlekłości, zaś jej funkcją - przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu procesowego. Służy temu zarówno samo stwierdzenie wystąpienia przewlekłości w postępowaniu (art. 12 ust. 2 ustawy), jak i możliwość zalecenia podjęcia przez Sąd rozpoznający sprawę co do istoty odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie (art. 12 ust. 3 ustawy), a także ewentualne przyznanie „odpowiedniej sumy pieniężnej” jako wstępnej (tymczasowej) rekompensaty (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2004 r., III SPP 42/04 (OSNP 2005 nr 5, poz. 71 i uchwała z 19 stycznia 2005 r., III SPP 113/04, OSNP 2005 nr 9, poz. 135 oraz postanowienie z dnia 8 lipca 2005 r., III SPP 120/05 (OSNP 2006 nr 5-6, poz. 102).

Z mocy art. 5 ustawy, skarga powinna zostać wniesiona w toku postępowania. Jako końcowy moment złożenia tego środka prawnego przyjmuje się dzień prawomocnego zakończenia sprawy. W niniejszym przypadku skarga została wniesiona przed wydaniem przez Sąd Apelacyjny prawomocnego wyroku, a zatem – niezależnie od faktu rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy po tej dacie – została wniesiona w koku postępowania.

Akcentując cel ustawy o skardze na przewlekłość postępowania wypada zauważyć, że w polskim systemie prawnym obowiązek zorganizowania systemu jurysdykcyjnego tak, aby właściwe sądy mogły podołać rozstrzygnięciu spraw sądowych w rozsądnych terminach wynika przede wszystkim z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, według którego każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Obowiązek ten wynika także z art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm., dalej Konwencja), zgodnie z którym każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej. Konwencja obowiązuje w polskim systemie prawnym jako część krajowego porządku prawnego i jest stosowana bezpośrednio, mając pierwszeństwo przed ustawą (art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji RP). Dlatego też, oprócz ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, należy uwzględniać art. 6 Konwencji, wraz z jego interpretacją dokonywaną przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej ETPC lub Trybunał).

W świetle orzecznictwa ETPC można wyróżnić cztery przesłanki stwierdzenia przewlekłości postępowania: 1/ terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty, 2/ charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, 3/ znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień i 4/ zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuca przewlekłość postępowania (por. M. A. Nowicki, Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego, Kraków 2001, s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału).

Wynikające z orzecznictwa ETPC kryteria stwierdzania przewlekłości postępowania sądowego mają odzwierciedlenie w ustawie o skardze na przewlekłość postępowania w jej art. 2 ust. 2. Stosownie do art. 2 powołanej ustawy, strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (ust. 1), przy czym dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez Sąd w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty (ust. 2).

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy, skarga powinna, poza spełnieniem wymagań przewidzianych dla pisma procesowego i żądania stwierdzenia przewlekłości postępowania w sprawie, której skarga dotyczy, zawierać przytoczenie okoliczności uzasadniających żądanie. Jednocześnie ust. 3 tego przepisu stanowi, że skarga może zawierać żądanie wydania sądowi rozpoznającemu sprawę zalecenia podjęcia w wyznaczonym terminie odpowiednich czynności, z kolei z art. 2 ust. 2 wynika, że do stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty sprawy. W judykaturze podkreśla się, że wskazanie przez stronę okoliczności uzasadniających skargę na przewlekłość postępowania nie może polegać na zakwestionowaniu ogólnego trwania postępowania. Analiza powołanych przepisów prowadzi do wniosku, że „przytoczenie okoliczności uzasadniających żądanie”, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy, oznacza wskazanie czasu trwania postępowania świadczącego o wystąpieniu przewlekłości, jak również konkretnych czynności procesowych, których sąd nie podjął lub dokonał wadliwie, powodując w ten sposób nieuzasadnioną zwłokę w postępowaniu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2005 r., III SPP 95/05, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 34; z dnia 15 stycznia 2008 r., III SPP 46/07, LEX nr 442643; z dnia 27 marca 2012r., III SPP 8/12, LEX nr 1171299 i z dnia 2 marca 2012r., KSP 1/12, LEX nr 1165252). Zgodnie zaś z art. 9 ust. 1 ustawy, skargę niespełniającą wymagań przewidzianych w art. 6 ust. 2 sąd właściwy do jej rozpoznania odrzuca bez wzywania do uzupełnienia braków. Z powyższego wynika, że obowiązkiem skarżącego jest wskazanie konkretnych czynności procesowych, których sąd nie podjął lub dokonał wadliwie, powodując w ten sposób nieuzasadnioną zwłokę w postępowaniu, a powinnością sądu rozpoznającego skargę na przewlekłość postępowania jest odniesienie się do okoliczności wskazywanych w skardze jako uzasadniających żądanie strony. Konieczność dokonania oceny terminowości czynności podejmowanych zarówno na obecnym, jak i poprzednich etapach postępowania, występuje zatem tylko wówczas, gdy skarżący wskaże konkretne zarzuty odnoszące się do tych faz postępowania.

W orzecznictwie sądów administracyjnych zauważa się, że ustawa o skardze na przewlekłość postępowania nie określa wprost, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Pewna wskazówka wynika jednak z art. 14 ustawy, który stanowi, że ponowna skarga na przewlekłość postępowania w tej samej sprawie może być wniesiona po upływie 12 miesięcy. Oznacza to, iż ustawodawca uznał za przewlekłe postępowanie, które trwa dłużej niż 12 miesięcy. Przy czym, jeżeli postępowanie trwa dłużej niż 12 miesięcy, nie oznacza to samo przez się, że nastąpiła przewlekłość postępowania w rozumieniu tej ustawy.

Również w judykaturze Sądu Najwyższego za przejaw naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki uważa się wielomiesięczną (roczną) bezczynność sądu polegającą nie niewyznaczeniu rozprawy, także rozprawy apelacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 21 marca 2006r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121; z dnia 14 marca 2007r., III SPP 3/07, LEX nr 979621), jeśli nie zachodzą okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie. Nie dochodzi do przewlekłości postępowania apelacyjnego między innymi wtedy, gdy rozprawa nie zostaje wyznaczona niezwłocznie lub zostaje odroczone w celu przeprowadzenia dodatkowych dowodów, a ich zgromadzenie nie może nastąpić niezwłocznie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 77/05, OSNP 2005 nr 21, poz. 346).

Zasadniczo o nieuzasadnionej zwłoce można mówić wówczas, gdy postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne do jej wyjaśnienia, uwzględniając ocenę terminowości i prawidłowości czynności sądowych, ale także charakter sprawy, zachowanie strony, a w szczególności strony, która zarzuca przewlekłość postępowania. Ocena ta nie może być oderwana od obowiązku sądu rozpoznawania wszystkich wniesionych spraw bez nieuzasadnionej zwłoki, przy zachowaniu zasady rozpoznawania spraw według kolejności ich wpływu oraz uwzględnieniu przepisów nakazujących rozpoznawanie niektórych rodzajów spraw w ustawowo określonych terminach. Szybkość orzekania nie może bowiem stanowić przeszkody we właściwym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Ocena, czy wystąpiła przewlekłość postępowania, jest dokonywana na podstawie obiektywnych i ustawowych kryteriów w odniesieniu do realiów faktycznych i prawnych danej sprawy.

Wracając na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że chociaż apelacja pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w W. została wniesiona w dniu 28 października 2013 r., to do Sądu Apelacyjnego wpłynęła wraz z aktami sprawy z dnia 25 listopada 2014 r. W okresie między tymi datami toczyło się bowiem postępowanie o zwolnienie pozwanego od opłaty od apelacji, zakończone postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 19 września 2014 r. Zarządzeniem sędziego z 24 października 2015 r. wyznaczono termin rozprawy drugoinstancyjnej na dzień 3 grudnia 2015 r. i w tej dacie zapadł prawomocny wyrok. Tym samym okres pomiędzy wpływem akt do Sądu Apelacyjnego a zakończeniem postępowania wyniósł jeden rok. Sprawa została rozpoznana według kolejności wpływu i bez nieuzasadnionej zwłoki. Skarżący nie wykazał zaś żadnych okoliczności przemawiających za rozpoznaniem jego apelacji z pierwszeństwem przed innymi, wcześniej wniesionymi.

Nie podzielając zarzutów skargi, Sąd Najwyższy orzekł zatem o jej oddaleniu.